

การดำเนินชีวิตของคน ในชุมชนบางขุนนายใต้ การเปลี่ยนแปลงของ วัฒนธรรมท้องถิ่น

The Way of Life of People Living in Bangkhanoon
Community Under the Local Cultural Change

สำราญ จูช่วย^{1*}
Sumran Juchooy^{1*}

^{1*} อ., คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยราชพฤกษ์ โทร 089-1032163

* Corresponding author: E- mail: sumran111@yahoo.co.th Tel. 089-1032163

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดจากความเจริญในทุกด้าน ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชน จังหวัดนนทบุรี เปลี่ยนไปจากความเป็นอยู่แบบชนบทดั้งเดิมที่เรียบง่าย กลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง โดยใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ มีส่วนร่วมในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดขึ้น มี 2 ลักษณะคือลักษณะที่ 1 มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละครอบครัวมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุผลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีภูมิคุ้มกันในการดูแลสุขภาพสภาพ และลักษณะที่ 2 มีการดำเนินชีวิต 3 แบบคือแบบดั้งเดิม แบบผสมผสาน และแบบใหม่ 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงคือการไหลเข้ามาของคนต่างถิ่น การสร้างหมู่บ้านจัดสรรที่เพิ่มมากขึ้น ความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค การคมนาคมและความเจริญทางเทคโนโลยี

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต ชุมชนบางชุมชน การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น

Abstract

The change of local culture in all aspects affected the life of people living in Bangkhanoon community, Nonthaburi Province. The community changed from simple life to modern social trend. This research studied the way of life of people living in Bangkhanoon community under the culture change and the factors affecting the change, by observation, interviewing and participating in activities. The results were 1) the way of life of local people living in Bangkhanoon community under the cultural change was classified into 2 types; 1. They preserved the simple life by following the Sufficiency Economy Philosophy, concentrating on economizing, no debt, living reasonably with each other, helping each other cordially, and building immunity by taking care of their health. 2. Their way of life was classified into three forms as follows; the original way of life, the blended way of life, and the new way of life. 2) The factors affecting the cultural change were the influx of outsiders, housing development, development of public utility, communication, and technology.

Keywords: way of life, Bangkhanoon Community, local cultural change

บทนำ

วัฒนธรรมท้องถิ่น เกี่ยวเนื่องกับการดำเนินชีวิต ของคนในชุมชน ที่เรียนรู้อย่างเป็นระบบสืบทอดต่อกันมา จากการเกิดและเติบโตในสังคมแห่งหนึ่งเป็นองค์รวมของความรู้ และภูมิปัญญา (ยศ สันตสมบัติ, 2544:11) จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่เป็นแบบเฉพาะประจำท้องถิ่นนั้นๆ แบบเฉพาะที่สำคัญที่สุดของวัฒนธรรมท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับการผลิตและการดำรงชีวิต ซึ่งคุณค่าของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ไม่ได้อยู่ที่การปฏิบัติต่อเนื่องเป็นประจำในวิถีชีวิตเท่านั้น แต่อยู่ที่คุณค่าทางวัตถุและจิตใจที่ปฏิบัติประจำวันที่เรียกว่า “การดำเนินชีวิต” (เอี่ยม ทองดี, 2542:146-147) โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของคนในชุมชน ที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านการติดต่อสื่อสาร เทคโนโลยี ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจการค้า และที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ที่เป็นแบบเฉพาะกลุ่ม ทำให้ความงดงามในความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนถูกทำลายไป มิติของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ส่งผลต่อความเจริญ และการพัฒนาไปข้างหน้า แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ตลอดจนการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดง่ายตามแบบฉบับของคนไทย ถูกเลือนหายไป และขาดการสืบทอดสิ่งดั้งเดิมไว้

ตำบลบางขนุน เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนเล็กๆ ที่ใกล้กับกรุงเทพมหานครกำลังจะถูกความเจริญทางด้านวัตถุ โฉมหน้าจิตใจของคนในชุมชน ให้เกิดการคล้อยตามความสะดวกสบาย จากเทคโนโลยี ที่ลู่ล้าภูมิทัศน์แห่งผืนดินการเกษตร ให้กลายเป็นชุมชนเมือง โดยเฉพาะสวนผลไม้ที่เลื่องชื่อมาเนิ่นนานของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งตำบลบางขนุนในอดีตมีชื่อเสียงมากเช่นทุเรียน กระท้อน ส้ม และมังคุด กำลังสูญหายไป ชุมชนบางขนุนมีประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ต่อเนื่องยืนยาวจากกรุงศรีอยุธยา โดยมีผู้คนเคลื่อนย้ายมาตามลุ่มน้ำเจ้าพระยาดั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนสืบทอดวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ลักษณะเฉพาะ มีโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ล้ำค่า เป็นชุมชนที่ควรค่าแก่การเก็บรักษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขนุนในอดีต ที่มีความโดดเด่นกล่าวขานถึงสวนผลไม้เมืองบางกอก (เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนนทบุรี, 2542:8) มีลักษณะการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยังยืนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตที่เข้าถึงความดี ความงาม ความสุข และแก่นแท้ทางจิตวิญญาณวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และเชื่อมโยงสู่แนวคิดการพึ่งพาตนเอง และพึ่งพากันเองเป็นสำคัญในอดีต แต่ปัจจุบันกำลังอยู่ท่ามกลางความเจริญที่เข้ามาโอบล้อมรอบพื้นที่ทุกด้านของชุมชน และด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ในชุมชนบางขนุน ทำให้มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานจนเกิดเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ ๆ เติบโตมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คนรุ่นใหม่ในชุมชน จึงควรศึกษาการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนบางขนุน และเก็บบันทึกถึงความเปลี่ยนแปลงไว้เป็นเกียรติประวัติของคนในชุมชนต่อไป

นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนบางชุมชนมีการพัฒนา และมีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่จำกัดในยุคบริโภคนิยม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนลดน้อยถอยลงไปทุกขณะ กลายเป็นการแข่งขันเพื่อความต้องการทรัพย์สินเงินทอง ที่สามารถอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตตามกระแสสังคมยุคใหม่ที่มีอิทธิพลต่อคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของการศึกษา เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นชุมชนบางชุมชน ทั้งประวัติความเป็นมา รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชนบางชุมชนที่เน้นความร่มเย็นเป็นสุขของคนในชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพึ่งพาตนเอง และการพึ่งพากันเองเป็นสำคัญ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ในหมู่บ้าน ศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานต่างๆ นำข้อมูลมาเรียบเรียง และบันทึกเป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ และเรียนรู้ต่อไป ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ นอกจากองค์ความรู้เรื่อง การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ผลการศึกษายังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ในกลุ่มสังคมศาสตร์ ของสาขาวิชาศึกษาทั่วไปในระดับอุดมศึกษาได้อีกด้วย ทั้งยังเป็นข้อมูลให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรีได้รับทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชนสามารถนำข้อมูลเป็นแนวทางป้องกันปัญหาของชุมชนต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น ของคนในชุมชนบางชุมชน

ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาเชื่อมโยงการดำเนินชีวิตแต่ละด้าน รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของคนในชุมชนในเขตพื้นที่ ที่ศึกษา ซึ่งจะทำให้เข้าใจการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน ของคนในชุมชนบางชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งสัมพันธภาพ อันเป็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของสังคม และสามารถเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่เปลี่ยนไปจากอดีต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะการดำเนินชีวิตและประวัติความเป็นมาของชุมชนบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
2. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในชุมชนบางขุน
3. เพื่อบันทึกและจัดเก็บข้อมูลของชุมชน จัดทำเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจ ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุน จากอดีตสู่การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจชุมชน มีประเด็นหลักคือการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยศึกษาจากปัจจัยต่างๆดังนี้ วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านวัตถุได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ สาธารณูปโภคเช่น การคมนาคม วิถีชีวิต ความสุขทางกาย ได้แก่ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านจิตใจ ได้แก่ ศาสนา จริยธรรม คติธรรม ความเชื่อ ศิลปะ และระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณีการดำเนินชีวิตประจำวัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จากการสำรวจพบว่า ชุมชนบางขุนมีหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วยครัวเรือน 820 ครัวเรือน จำนวนประชากรในชุมชน จำนวน 2,523 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน, 2554:12) กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนบางขุน โดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 75 คน จำแนก ตามกลุ่มคือ 1) กลุ่มบุคคลสำคัญ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนจำนวน 25 คน เป็นผู้นำในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสในวัดบางขุน ผู้ที่ได้รับการเคารพนับถือของคนในชุมชนได้แก่ ครูดนตรีไทย ข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุอยู่ในช่วง 41-59 ปี 2) กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 25 คน เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิมตั้งแต่เกิด และอาศัยอยู่ในชุมชนจนมีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปในปัจจุบัน และเป็นผู้สูงอายุที่ได้รับความเคารพนับถือของคนในชุมชน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 25 คน เป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิดจนมีอายุตั้งแต่ 15 ปี – 40 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม โดยใช้เครื่องมือดังนี้

1) การสังเกต (Observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ดังนี้

(1) ลักษณะทางกายภาพ และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของชุมชน ขนาด พื้นที่ และวัดสำคัญ ๆ ของชุมชน การคมนาคม ถนน และทางเดินภายในหมู่บ้าน การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้าน สิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อหาข้อมูลสนับสนุนลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

(2) ลักษณะทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ ครอบครัวยุค และเครือญาติ การศึกษา ความเชื่อ ประเพณี เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตประจำวัน สาธารณสุขเพื่อหาข้อมูลสนับสนุนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) การสัมภาษณ์ (Interview) จะใช้วิธีสัมภาษณ์ ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเรื่องของการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ประสบการณ์ชีวิตของบุคคลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่มีความใกล้ชิด และมีความสำคัญต่อจิตใจของทุกคน ความคิดเห็น ทศตนคติการปรับตัวของคนในชุมชนต่อสภาพทั่วไป การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมที่เกิดขึ้น ทิศทางการพัฒนา ความเข้าใจ ความตระหนักถึงคุณค่า และความจำเป็นในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เป็นผู้แทนจากกลุ่มบุคคลสำคัญเพื่อร่วมสรุปการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพปัญหาทางสังคม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งเสนอแนะแนวความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในชุมชนบางชุมชน

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชนมีลักษณะการดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น 2 ลักษณะและมีปัจจัยที่มากกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นมี 2 ลักษณะคือ

1.1 การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คนในชุมชนกลุ่มที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยยึดหลักการปฏิบัติที่เรียกว่า 3 ห่วงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน

(ประด็นันท์ อุปรมัย, 2551:27) การดำเนินชีวิตในชุมชนมีความพอประมาณ หมายถึงพอดีในชีวิต ซึ่งแต่ละครอบครัวพบว่าไม่เป็นหนี้ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัดกินประหยัดใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อตามกระแสสังคมภายนอก ประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่เอาเปรียบต่อคนในชุมชนด้วยตัวเอง ความมีเหตุผล ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เคารพผู้ทำดีและผู้อาวุโสในชุมชน มีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในรูปแบบสหกรณ์หมู่บ้าน และกลุ่มผลิตภัณท์สินค้าประจำหมู่บ้าน มีภูมิคุ้มกันที่ตีร่วมกันไม่ละโมภในการเร่งผลผลิต ไม่ใช้สารเคมีที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่ละครอบครัวมีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี ไม่รับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วสี (2541: 4-6) ที่เสนอแนวคิดว่า “อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง คือ การที่กลุ่มชนมีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย และรากฐานทางวัฒนธรรมของตน มีความมั่นคงพอเพียง รู้จักปรับตัว มีจิตใจที่พอเพียง เอื้ออาทรต่อคนอื่น มีเหตุผลในการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม

1.2 ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชนวน มี 3 แบบคือ

แบบที่ 1 การดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนของวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบดั้งเดิมด้วย ภูมิปัญญา เงื่อนไข แรงจูงใจ แบบแผนและพฤติกรรมที่แสดงออก ตามแบบอย่างบรรพบุรุษ มีความสุขและเกิดความพอใจเมื่อบุคคลในครอบครัวปฏิบัติตาม และเกิดความพึงพอใจต่อการอยู่ในสังคมของชุมชนที่มีกลุ่มคนปฏิบัติ เช่นเดียวกันสะท้อนถึงความเกี่ยวพันในการดำเนินชีวิตที่เป็นหลักมั่นคงให้แก่คนรุ่นกลางและรุ่นใหม่ของชุมชนบางชนวน ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2543:108-109) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ พยายามนำมาแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะกลุ่ม ชชาติพันธุ์ จนกลายเป็นแบบแผนชีวิต และสอดคล้องกับ เอี่ยม ทองดี (2542:15) ที่อธิบายไว้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดจากการสนองความต้องการของมนุษย์ เกิดเป็นการเรียนรู้ แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาในด้านความเชื่อ ค่านิยมแบบแผนประเพณี ความรู้สึก ความประเพณี กริยาอาการ หรือการกระทำของมนุษย์ จนมีการยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นวิธีการ และมีการอบรม ถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยค้นพบว่า คนในชุมชนบางชนวนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความสุขกับการดำเนินชีวิตภายใต้วัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม ที่มีพื้นฐานความเชื่อและประเพณีที่สืบทอดเป็นการปฏิบัติประจำในชีวิตทุกวันจนเกิดความรักความหวงแหน พยายามถ่ายทอดค่านิยม แนวปฏิบัติดั้งเดิมให้แก่ลูกหลาน จะมีความสุขเมื่อลูกหลาน เชื่อฟัง และปฏิบัติตาม โดยเฉพาะความเชื่อในการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศาสนา ทั้งยังแสดงความหวงแหนการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม มีความวิตกกังวลว่าจะเกิดการสูญหายไปกับยุคสังคมสมัยใหม่ที่เข้ามาในชุมชนบางชนวนของตน

แบบที่ 2 การดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบผสมผสาน เป็นการดำเนินชีวิตที่สนองต่อความต้องการและไม่คงที่ มีการปรับปรุงของเดิมให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงของเดิมไว้บ้างตามความพึงพอใจ และเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตน สะท้อนให้เห็นถึงความคงอยู่ทางวัฒนธรรมหรือความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2552 : 15-16) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มี 2 ลักษณะ คือ 1) เปลี่ยนแปลงช้า ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป และ 2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทันทีทันใด ซึ่งการเปลี่ยนแปลง จะมากหรือน้อยอย่างไร ขึ้นอยู่กับการเลือกปฏิบัติของคนในสังคม ถ้าเลือกปฏิบัติตามพฤติกรรม การมีอุดมคติก็ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเพียงเล็กน้อย ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนบางชนกลุ่มคนที่มีความอายุ 41 ปี – 59 ปี มีการปรับตัวไปตามสังคมใหม่แบบคนเมือง การดำเนินชีวิตจะมีวัฒนธรรมใหม่ ๆ ของสังคมภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกัน ก็ยึดปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมตามบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับ เอี่ยม ทองดี (2542: 146-148) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนว่า เมื่อรับวัฒนธรรมภายนอก เข้ามาในชุมชน จะมีการดัดแปลง ปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดความเหมาะสม ตามความต้องการและสอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีผลในระยะยาวที่ค่อย ๆ แพร่เป็นวงกว้างขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ คือการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างมีระเบียบ จากความเรียบง่าย สู่ความซับซ้อน จากที่ต่ำสู่ที่สูง ผ่านกลไกขับเคลื่อนตามธรรมชาติ และเสาวคนธ์ สุดสวาท (2540: 25-26) ที่อธิบายถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นในสภาวะแห่งความสอดคล้อง ซึ่งเป็นจุดที่เกิดความพอดีหรือสมดุลกัน จะเกิดขึ้นได้ง่าย เมื่อวัฒนธรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันรวมทั้งทัศนคติของคนด้วย หากฝังแน่นอยู่กับขนบธรรมเนียมและความเชื่อเดิมอยู่มาก โอกาสที่จะรับวัฒนธรรมใหม่ ย่อมเป็นไปได้น้อยมาก ในทางกลับกันหากมีความเห็นหรือทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมใหม่ จะทำให้มีความพร้อมที่จะรับวัฒนธรรมใหม่มากขึ้น

แบบที่ 3 การดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลง ของวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบใหม่ เป็นการรับวัฒนธรรมท้องถิ่นรูปแบบใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนด้วยการแสดงความคิด การสื่อสาร และพฤติกรรมกาปฏิบัติตนที่แตกต่างจากอดีตอย่างเด่นชัด ซึ่งกลุ่มนี้คือ กลุ่มที่มีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงตามสังคมใหม่ได้ง่ายที่สุด ผู้นำชุมชนจึงต้องให้ความสำคัญในการปลูกฝังแนวความคิด หรือวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ เอี่ยม ทองดี (2542: 149-150) ที่กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบก้าวหน้าเป็นการเปลี่ยนจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่พึงปรารถนา เป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองไปตามยุคตามสมัยประเทศที่เจริญแล้วโดยอาศัยมาตรฐานจากสังคมอื่น จากผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนบางชนที่มีอายุระหว่าง 15 ปี -40 ปี มีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยมีการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบคนเมือง

มากขึ้น ทั้งแนวคิด การแต่งกาย การประกอบอาชีพ อาหารและลักษณะการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นที่วิตกกังวลของคนในรุ่น 60 ปี ขึ้นไป ที่เกรงว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของคนในชุมชน บางชุมชนจะสูญหายไป ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา จะถูก เลือนหายไปจนไม่มีความโดดเด่น ในความเป็นชุมชนแบบชนบทใกล้กับกรุงเทพมหานครอีกต่อไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า 1) ปัจจัย ทางด้านประชากรที่เกิดจากการไหลเข้ามาของกลุ่มชนหลายชาติ หลายภาษา และนำ วัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น ๆ เข้ามาผสมผสาน กับวัฒนธรรมดั้งเดิมจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป 2) ปัจจัยความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม ไฟฟ้า แสงสว่าง เทคโนโลยีสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของเอี่ยม ทองดี (2542: 150-152) ที่กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลง ของวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ เงื่อนไขทางสังคมที่มีประชากรเพิ่มขึ้น ทรัพยากรจำกัด สังคมต้องการเทคโนโลยีใหม่ ๆ ประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจเพียงพอต่อ ความต้องการในการครองชีพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่อาจทำให้สูญสลายไป เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้นมา

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1) คนในชุมชนบางชนกลุ่มผู้มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ภายใต้เหตุผลการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เคารพผู้ทำดี นับถือผู้อาวุโสในชุมชน และมีภูมิคุ้มกันที่ดีร่วมกัน มีความสามัคคี ประกอบ อาชีพในชุมชนด้วยความสุจริตต่อกัน ไม่เอาเปรียบกัน มีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าประเภทกล้วย อบเนย กล้วยฉาบเป็นสินค้าประจำตำบลบางชุมชนที่สร้าง ชื่อเสียงในชุมชน ลักษณะที่ 2) การ ดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมี 3 แบบ คือ แบบที่ (1) มีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น จะ พบในกลุ่มชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม รักในผืนดิน และอาชีพการเกษตร สืบทอดมรดกทางผืนดินของบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด แบบที่(2) การ ดำเนินชีวิตแบบผสมผสาน พบในกลุ่มชนที่มีอายุ 41 ปี – 59 ปี มีลักษณะความเป็นอยู่ทั้ง แบบดั้งเดิมและแบบใหม่ ให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสารทั้งอินเทอร์เน็ต ทวีวี โทรศัพท์ แต่ในด้านจิตใจยังมีความเชื่อในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม มีความยึดมั่นถือมั่นในคำสั่งสอน ของบรรพบุรุษ รักในท้องถิ่นทำกินและผูกพันกับพิธีกรรมต่างๆ ตามหลักศาสนาดั้งเดิมได้อย่าง เต็มใจและเหมาะสม แบบที่(3) แบบใหม่ จะพบในกลุ่มที่มีอายุ 15 ปี – 40 ปี มีการดำเนิน ชีวิตแบบสังคมเมือง มีการบริโภควัตถุนิยมมากขึ้น ทั้งการแต่งกาย การใช้ภาษาพูดเลียนแบบ

สื่อโฆษณา มีแนวคิดในการประกอบอาชีพอื่นมากกว่าทำการเกษตรสวนผลไม้เหมือนบรรพบุรุษ พอใจในการประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้างในบริษัทเอกชน ค้าขาย และด้วยกระแสสังคมเมืองที่แพร่กระจายเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว คนในชุมชนบางชนกลุ่มนี้ จึงมีแนวคิดในการขายผืนดินมรดกของบรรพบุรุษ เพื่อสร้างบ้านที่อยู่อาศัยแบบใหม่มีความเชื่อ กฎเกณฑ์ ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนลดน้อยลง แต่ก็ยังมีจุดเด่นที่สำคัญ คือ คนในกลุ่มนี้ยังมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ในชุมชน มีความรัก ความสามัคคีในกลุ่มคนชุมชนเดียวกันไม่ทะเลาะวิวาทกันเอง

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในชุมชนบางชน พบว่ามีปัจจัย คือ 1) เกิดจากการไหลเข้ามาของคนต่างถิ่นในลักษณะประกอบอาชีพ และจับจองบ้านจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยรอบๆชุมชน การเพิ่มของประชากรหลากหลายเชื้อชาติหลายอาชีพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่นไปด้วย 2) เกิดจากความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม ไฟฟ้า แสงสว่าง เทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่เคยเรียบง่ายสงบสุขแบบสังคมชนบทให้กลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น 3) เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน และ 4) เกิดจากคนในชุมชนบางชนรุ่นใหม่มิ่การศึกษาที่สูงขึ้น และประกอบอาชีพนอกชุมชนมากขึ้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่คนในชุมชนบางชนรุ่นคือ 1) เกิดอาชีพอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่งผลต่อภาวะมลพิษในอากาศดินและน้ำไม่เอื้อต่อการทำการเกษตรของคนในชุมชน ผลไม้ที่เคยสร้างชื่อเสียงของตำบลบางชนรุ่นเหลือน้อยลง บางครัวเรือนไม่มีผลผลิตที่จะบริโภคและจำหน่ายเป็นอาชีพ 2) ปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นจากคนต่างถิ่นที่ไหลเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ 3) ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่มีการดำเนินชีวิตตามสังคมคนเมืองมากขึ้น

คำขอบคุณ

วิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลของจังหวัดนนทบุรี ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี จากอาจารย์สุปราณี หลักคำ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์โรงเรียนสตรีนนทบุรี เลขาธิการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี กระทรวงวัฒนธรรม เลขาธิการหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี และผู้บริหารงานศูนย์การเรียนรู้พระราชกรณียกิจและขยายผลพระราชดำริในสถานศึกษาของจังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งตรวจทานข้อมูลให้ข้อเสนอแนะข้อมูลของชุมชนบางชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอพระคุณปลัด จารุวรรณ พุ่มสงวน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางชนรุ่น เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานทุกท่าน ทั้งผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ท่านผู้อาวุโส และประชาชนในชุมชนบางชนรุ่นทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดนนทบุรี. (2542). **เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนนทบุรี**.นนทบุรี (อัสสำเนา)
ประดินันท์ อุปรมัย.(2551). **สร้างทีมงานตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง**.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการพิมพ์แห่งชาติ
- ประเวศ วะสี. (2541). **เศรษฐกิจพอเพียงกับประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**.
กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2552). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**.พิมพ์ครั้งที่3.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่3.กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). **ปัญหาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เสาวคนธ์ สุดสวาท. (2540). **แนวคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 8.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางขนุน (2554). **วารสารประจำปี ที่ 3 ฉบับที่ 2**.
- เอี่ยม ทองดี. (2542). **เอกสารประกอบการบรรยายวิชา วทพข.511 ภาษาและวัฒนธรรม**
ท้องถิ่นสาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ
พัฒนาชนบท : มหาวิทยาลัยมหิดล.